

Dosya No: 27

ÜLKE RAPORU – SRİ LANKA

Abdurrahman GENÇLER – UGSAM Koordinatörü – Mart 2018

GENEL BİLGİLER

Resmi Adı: Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti

Bağımsızlık: 4 Şubat 1948

Yönetim Şekli: Üniter Cumhuriyet (Başkanlık Sistemi)

Başkenti: Kolombo (Sri Jayewardenepura Kotte resmi başkenttir.)

Yüzölçümü: 65.610 Km²

İklim: Muson iklimi¹

Resmi Dil: Sinhala ve Tamilce

Nüfusu: 22,053,488²

Etnik Nüfus: Sinhala, Sri Lankalı Tamil, Moor(Müslüman), Hint Tamil,

Dini Nüfus: Budist %70.2, Hindu %12.6, Müslüman %9.7, Katolik %6.1

Para Birimi: Sri Lanka Rupisi (SLR)

Devlet Başkanı: Maithripala Sirisena / 09 Ocak 2015

Başbakan: Ranil Wickremesinghe

Seçimler: 5 yılda bir yapılır. (en son seçim 2015 yılında yapıldı.)

Tatiller:

Bağımsızlık Anma Günü, 4 Şubat

Ulusal Kahramanlar Günü 22 Mayıs

Bank Holiday 30 Haziran

Noel Günü 25 Aralık

Banka tatili 31 Aralık.

¹ <https://gezimanya.com/sri-lanka>

² http://izto.org.tr/demo_betanix/uploads/cms/yonetim.ieu.edu.tr/5606_1478520597.pdf

Hareketli tatiller arasında Maha Sivarathri Günü, Milad-an-Nabi, İyi Cuma, 'İd'a el-Fitr, Dewali ve 'İd al'Adha'. Ayrıca, Poya günü olarak adlandırılan Budist takviminin her ay dolunayının yükseliş günü resmi bir tatildir³.

SRI LANKA KISA TARİHİ

- Sri Lanka'nın tarihi üç bin yıl öncesine dayanmaktadır. Sri Lanka, Hindistan'ın güneyinde 65.610 km2 yüz ölçüme sahip bir ada ülkesidir.
- Müslümanlara ait ilk coğrafya eserlerinde Serendîp⁴ adıyla anılan ve 13. yüzyıldan itibaren Seylan olarak tanınan adada halkın çoğunluğunu oluşturan Kuzey Hindistan kökenli Hint-Âri Sinhalîler milattan önce 5. yüzyılda, Güney Hindistan kökenli Dravidî Tamiller ise milattan önce 3. yüzyılda buraya yerleşmişlerdir.
- Sri Lanka'nın asıl tarihi kuzeydeki Anuradhapura'da Sinhalî Kralı Tissa'nın (m.ö 250-210) güçlü bir devlet kurup Budizm'i yaymasıyla başlar. Bu krallık 10. yüzyılın sonlarında Güney Hindistan'da hüküm süren Chola Hindu Tamil Krallığı tarafından yıkıldıysa da Sinhalî prenslerinden Vijayabahu 1070'te adayı ele geçirerek Sinhali Devletini ihya etti ve Polonnaruva'yı merkez yaptı⁵.
- 13. yüzyılda Güney Hindistan'dan gelen yeni Tamil göçleri neticesinde Sinhalî'ler eski güçlerini kaybetti ve adanın kuzeyinde Jaffna yarımadasında kurulan Hindu Tamil Krallığı ile Ortaçağ boyunca mücadele etti.
- Batı Asya ile Uzakdoğu arasında yer alması ve Hindistan'ın güneyine yakınlığı sebebiyle uluslararası ticaretin bir parçası olan Sri Lanka, 1505 yılında Portekiz, 1657 yılında Hollanda, 1815 yılında İngilizler tarafından işgal edilip sömürge yapılmıştır⁶.
- Sömürge yönetiminin ekonomik ve siyasi olumsuzlukları, İngiliz yönetimine karşı Sinhalilerin girişimleri sonucu 1931 yılında seçim yapılarak ilk defa Sri Lanka'ya özerklik tanındı. 1944'te ülkenin savunma ve dış ilişkileri İngilizlerin denetiminde kalmak şartıyla daha geniş bir özerklik, 4 Şubat 1948 tarihinde Seylon adıyla İngiliz Milletler Topluluğu çerçevesinde bağımsızlık verildi.
- 443 sene sömürge olan Sri Lanka, 4 Şubat 1948 yılında bağımsızlığını kazanmıştır. Bağımsızlığı kazandıktan sonra Bağlantısızlar Hareketi'nin kurucuları arasında yer almış ve İngiliz Milletler Topluluğu'nun üyesi olmuştur. Sri Lanka, 1972 yılına kadar Seylan olarak tanınmaktaydı⁷.
- Singali- Tamil geçimsizliği Sri Lanka'nın bağımsızlığı sonrasında da devam etmiştir. 1956 yılında hükümetin İngilizce yerine çoğunluğun kullandığı Sinhalî dilini resmi dil olarak ilan etmesi ve 1956-58 yılları arasında çıkan gerginlikler sonrası Tamil'ler hiçe sayıldıklarını öne

³ <http://www.nationsencyclopedia.com/Asia-and-Oceania/Sri-Lanka.html#ixzz59aeDNxen>

⁴ <https://www.sailanmuslim.com/sarandib-an-ethnological-study-of-the-muslims-of-sri-lanka-by-asiff-hussein/>

⁵ <https://islamansiklopedisi.org.tr/sri-lanka>

⁶ http://www.sangam.org/2011/02/SL_Muslims.php?uid=4258

⁷ <http://www.bilgesam.org/incele/83/-sri-lanka-ve-tamil-kaplanlari/#.WqarBjFLIU>

sürerek ilk kez başkaldırdı. Çatışmalarda binlerce kişi öldü⁸. Tamiller kendi dillerinin de resmi dil olmasını, ayrıca federal bir Tamil Devleti'nin kurulmasını istediler. Artan baskılar sonucu 1966 yılında Tamilce de resmi dil olarak kabul edildi⁹.

- 1959 yılında Başbakan S W R Dias Bandaranaike siyasi bir suikast sonucu hayatını kaybetmesi neticesinde eşi Sirimavo Bandaranaike 1960'ta Sri Lanka Özgürlük Partisi'nin(SLFP) başına geçti. 1960'ta yapılan seçimlere katılmış ve iktidara gelmiştir. Sosyalist ideolojisi benimseyen Sirimavo, sosyalist politikaları siyasette uygulamıştır¹⁰.
- 1970 yılında Tamillerin üniversiteye girişlerini zorlaştıran hatta engelleyen yasa etnik çatışmanın fitilini tekrar yaktı. 1971 yılında Sri Lanka Meclisi ülkenin adını Seylan yerine Sri Lanka'ya dönüştürmesi ve Budizm'i ülkenin resmi dini olarak kabul etmesi Tamillerin ayrılıkçı tutumlarını tetikleyerek örgütlenmelerine sebep olmuştur.
- Sirimavo'nun yönetimini beğenmeyen ve alınan bu kararlara karşı çıkan Tamillerin 1972 yılında teşkilat ve partileri birleşme kararı aldılar. Tamil gençler 1975 yılında "Yeni Tamil Kaplanları" isimli örgütleri ile Jaffna Belediye Başkanı'na suikast düzenlediler.
- Tamiller, Velupillai Prabhakaran'ın Mayıs 1976 yılında kurduğu Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları (TEKK) örgütüne katılarak birleştiler. Örgüt ilk bildirisinde adanın kuzey doğusunda bağımsız "Tamil Elam Devleti'ni" kurmayı hedef edindiğini açıkladı. Yurt dışındaki Tamillerin yaptığı lobi faaliyetleri ve gönderilen maddi kaynaklar ise güçlerine güç katan önemli bir unsurdur.¹¹
- Bu dönem iktidarda bulunan Sihaliler, Tamil gençlerinin bu örgüte katılmasını tetikleyecek adımları attı. Başkentte Tamillerin dışlanması, geçim kaynaklarının engellenmesi, Budizm'in yaygınlaştırma çabası, Tamillere karşı silahlı saldırıların artması bu dönemde uygulanan yanlış politikalarandı.
- 1978 yılında Millî Birlik Partisi iktidara gelmiş ve yapılan halk oylamasıyla Anayasada değişiklikler yapılmış ve ülke Başkanlık sistemini benimsemiştir. Cumhurbaşkanlığı makamı oluşturulmuş ve milletvekilliği süresi 6 yıla çıkarılmıştır. Eski başbakanın aksiyeye yeni hükümet Batı yanlısı siyaset izleme yolunu tercih etmiştir¹².
- Sri Lanka hükümeti 1978'de "Terörle Mücadele" kapsamında TEKK'i yasadışı ilan etti, örgütün saldırılarına karşı etkin yasalar çıkardı. Çatışmalar hızla devam etti. Hindistan arabuluculuğuyla 1987 yılında ateşkes imzalandı. Hindistan ateşkesi denetlemek için 10.000 askerini adaya gönderdi. Tamillerin kuzey ve kuzeydoğuda hakim oldukları bölgelerin bağımsızlığında ısrar etmeleri üzerine ateşkes bozuldu. Tamiller hem Sri Lanka hem de

⁸ <http://www.21yyte.org/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2013/06/10/7040/terorizmle-mucadelede-sri-lanka-ornegi-tamil-kaplanlari>

⁹ <https://islamansiklopedisi.org.tr/sri-lanka>

¹⁰ <http://www.bilgesam.org/incele/83/-sri-lanka-ve-tamil-kaplanlari/#.WqbCiuJFLIW>

¹¹ <http://www.21yyte.org/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2013/06/10/7040/terorizmle-mucadelede-sri-lanka-ornegi-tamil-kaplanlari>

¹² <http://www.bilgesam.org/incele/83/-sri-lanka-ve-tamil-kaplanlari/#.WqbCiuJFLIW>

Hindistan ordusuna savaş açtı. 1000 Hint askerinin ölümü üzerine Hindistan 1990'da ordusunu geri çekti.

- TEKK 1990 yılında Jaffna kentinin denetimini ele geçirdi. Sri Lanka ordusu TEKK karşısında çaresiz bir pozisyona düştü¹³. 1988 yılında Merkez Bankasına düzenlenen saldırı, 1990 yılında patlak veren 1. Körfez Savaşı'ndan ülke ekonomisi fazlaca etkilendi. İşçi dövizleri azalırken ihracat büyük sekteye uğradı. 1993 yılında, 1988'den beri Devlet Başkanı olan Ransinghe Premadasa suikast sonucu öldü¹⁴.
- 1994 yılındaki seçimlerde Sirimavo Bandaranaike liderliğindeki Özgürlük Partisi iktidara gelmiş ve Sirimavo Bandaranaike'nin kızı Chandrika Kumaratunga cumhurbaşkanı olmuştur. Sirimavo Bandaranaike ise başbakanlığı üstlenmiştir.
- Çatışmalar süresinde en kapsamlı barış projesini 1995 yılında Sri Lanka Cumhurbaşkanı Chandrika Kumaratunga tarafından hazırlanmıştır. Projeye göre " Tamillere özerlik tanınacak, Sri Lanka federal yönetime kavuşacak, Kuzey ve kuzeydoğudaki 8 eyalet Tamillere verilecekti". Lakin ülkeyi bölünmeye götüreceği tezi ile muhalefetin özellikle daha sonra başbakan olan Milli Birlik Partisi Başkanı Ranil Vikram Singhe'nin aşırı muhalefeti sebebiyle yasallaşmamıştır¹⁵.
- Pakistan ve Çin'in Sri Lanka hükümetinden yana tavır almasıyla 2000 yılı itibari TEKK ciddi kayıplar vermeye başladı. 11 Eylül 2001 sürecinden sonra ABD ve Avrupa Birliği TEKK'i terör listesine aldı. Bu gelişmeler akabinde TEKK uluslararası ortamın kendi aleyhine döndüğünü fark ederek "bağımsızlık" isteklerinden taviz verip "özerkliği" kabul edeceklerini açıkladı.
- 5 Aralık 2001'de yapılan seçimlerde Başbakan olan Ranil Vikram Singhe liderliğindeki Milli Birlik Partisi ülkedeki etnik çatışmayı bitirmek için, sorunu görüşmeler yoluyla çözeceğini seçim beyannamesinde yayınladı. Norveç'in arabuluculuğuyla 2002 yılında süresiz ateşkes ilan edildi.
- Başlatılan görüşmelerde TEKK ile Sri Lanka Hükümeti ülkede federal bir yapının oluşturulmasında anlaştılar. Lakin yapılan antlaşma Cumhurbaşkanı Kumaratunga'nın muhalefetiyle karşılaştı. Chandrika Kumaratunga örgütün silahsızlandırılmasını istiyordu. Bu anlaşmazlık uzun süre ülkede siyasi krizin çıkmasına neden oldu. Norveç liderlerin arasındaki anlaşmazlık sebebiyle arabuluculuktan çekildi¹⁶.
- TEKK, 2003'te yayınladıkları bir deklarasyonla kalıcı barışın sağlanması için planlarını açıkladı. Buna göre: "Örgütün hakim olduğu bölgelerde Tamiller tarafından geçici bir devlet kurulacak,

¹³ <http://www.21yyte.org/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2013/06/10/7040/terorizmle-mucadelede-sri-lanka-ornegi-tamil-kaplanlari>

¹⁴ <https://islamansiklopedisi.org.tr/sri-lanka>

¹⁵ <http://www.bilgesam.org/incele/83/-sri-lanka-ve-tamil-kaplanlari/#.WqbCiuJFLIW>

¹⁶ <http://www.21yyte.org/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2013/06/10/7040/terorizmle-mucadelede-sri-lanka-ornegi-tamil-kaplanlari>

geçiş döneminde Kuzeydoğu bölgesinde özerk bir yönetim oluşturulacak, geçiş dönemi 5 yıl olacak, azınlıkların haklarını korumak amacıyla Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu kurulacak”.

- TEKK'in bu talepleri hükümet tarafından reddedilince çatışmalar devam etti. Çatışmalar sırasında sivil yerleşim yerleri büyük yıkıma uğradı. 2003 yılında Japonya'nın başkenti Tokyo'da uluslararası yardım ve ülkenin yeniden imarı için toplantı yapıldı. Toplantı sonunda 4.5 milyar dolar yardım toplandı. Japonya Dış İşleri Bakanlığı Sri Lanka Cumhurbaşkanı ve Başbakanı arasındaki sorun çözülene dek toplanan paranın gönderilmeyeceği bildirildi¹⁷.
- Bütün bu yıkımların yanı sıra 2004 yılında Sri Lanka'da tsunami felâketi yaşandı. Ülkenin doğu bölgelerinde 35.000 insan yaşamını yitirdi ve 800.000 insanın evsiz kalmasına yol açtı¹⁸.
- 2005 yılının başında Tamiller arasında ciddi fikir ayrılıkları yaşandı. Albay Karuna Amman ve emrindeki 6.000 militanıyla birlikte örgütten ayrıldı. TEKK, Jaffna Tamilleri ve Batticaloa Tamilleri diye ikiye bölündü. Bunu fırsat bilen Hükümeti bütün uzlaşma girişimlerini iptal ederek topyekûn savaşa yöneldi.
- 19 Kasım 2005 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerini, Özgürlük Partisi'nin adayı aynı zamanda 6 Nisan 2004'te yapılan seçimlerde Başbakan olan Mahinda Rajapaksa kazandı. Rajapaksa hükümeti, TEKK'e sert tedbirler alarak katı bir tutum izledi.
- Temmuz 2006 Cenevre Barış görüşmeleri başarısız oldu. 2007'de Sri Lanka hükümeti kapsamlı bir operasyon başlattı. Karuna milislerinin de desteğiyle Doğu bölgesi tamamen hükümetin eline geçti.
- 2009 yılı Ocak ayında Tamillerin onlarca yıldır karargâh olarak kullandıkları Kilinochi hükümetin eline geçti. TEKK 17 Nisan 2009'da eylemsizlik çağrısı yaptı lakin kabul görmedi. 20 Nisan'da hükümet “ 24 saat içinde koşulsuz silah bırakma ve teslim olma” çağrısında bulundu. 26 Nisan'da TEKK eylemsizlik ilan etti lakin hükümet operasyonlara devam etti. 18 Mayıs günü TEKK'in lideri Velupillai Prabhakaran'ın ve lider kadrosunun öldürülmesi neticesinde TEKK kesin olarak yenildi¹⁹.
- Uzun yıllar süren savaş sonunda resmi açıklamalara göre 70.000 insan öldü, 100.000'in üzerinde yaralandı.

SRI LANKA SİYASİ YAPISI

Sri Lanka'da Seçimler

Sri Lanka'da seçimler 5 senede bir yapılır. Meclisteki 225 üyeden 196'ı nispi temsil sistemine göre belirlenir²⁰. Kalan 29 üye partilerin aldığı oy oranına göre parti genel başkanları tarafından

¹⁷ <http://www.bilgesam.org/incele/83/-sri-lanka-ve-tamil-kaplanlari/#.WqbcIujFLIW>

¹⁸ <https://islamansiklopedisi.org.tr/sri-lanka>

¹⁹ <http://www.21yyte.org/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2013/06/10/7040/terorizmle-mucadelede-sri-lanka-ornegi-tamil-kaplanlari>

²⁰ https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/dostluk_gruplari.ulkeNo=101

belirlenir. Sri Lanka’da üyeler, ülke anayasasının 90. Maddesi ve 91. Maddede ifade edilen özel hükümlerce diskalifiye edilmedikçe, seçmen olmayı kazanan her kişi parlamento da üye olabilir²¹.

Parlamento’daki Partiler ve Liderleri:

- United National Party (UNP) – Ranil Wickremesinghe
United People’s Freedom Alliance (UPFA) – Maithripala Sirisena
Illankai Tamil Arasu Kadchi (ITAK) – Mavai Senathirajah
Janatha Vimukthi Peramuna (JVP) – Anura Kumara Dissanayake
Sri Lanka Muslim Congress (SLMC) – Rauff Hakeem
Eelam People’s Democratic Party (EPDP) – Douglas Devananda
New Democratic Front (NDF) – Shalila Moonesinghe
Jathika Hela Urumaya (JHU) – Karanaratha Paranawithana²²

Sri Lanka’da Bakanlıklar

Sri Lanka devlet yapısında 72 bakanlık bulunmaktadır²³.

SRİ LANKA EKONOMİSİ²⁴

GSYİH: 82 milyar \$

Dış Borcu: 47,65 milyar \$

Satın Alma Gücü: 237,8 milyar \$

Enflasyon Oranı: % 0,9

İşsizlik Oran: % 4,2

İhracat: 11,28 milyar \$

İhracat Ürünleri: Tekstil ve giyim, çay ve baharat, kauçuk ürünler, değerli taşlar, balık, hindistan cevizi ürünleri

Başlıca İhracat Ortakları: ABD %26.1, İngiltere %9, Hindistan %7.2 Almanya %4.3

²¹ <http://www.parliament.lk/en/members-of-parliament/the-system-of-elections-in-sri-lanka/qualifications-to-be-elected-as-a-member-of-parliament>

²² <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ce.html>

²³ Konu ile ilgili bakınız <https://www.gov.lk/index.php>

²⁴ http://izto.org.tr/demo_betanix/uploads/cms/yonetim.ieu.edu.tr/5606_1478520597.pdf

İthalat Ürünleri: petrol, tekstil, makine ve ulaşım ekipmanları, yapı malzemeleri, mineral ürünler, gıda

Başlıca İthalat Ortakları: Hindistan %24.6, Çin %20.6, Birleşik Arap Emirlikleri %7.1, Singapur %5.9, Japonya %5.7

Sri Lanka 1983-2009 arasındaki iç çatışma halinde çokça etkilenmiş ve bu ekonomisine yansımıştır. Son kurulan hükümet ekonomik reformları başlatarak ekonomiyi güçlendirmek için adımlar atmaktadır. Ülkenin nüfusunun %25'i fakirdir. Gelişmiş bir sanayisinin olmaması ve ekonominin tarım üzerine kurulu olması nedeniyle ekonomi yavaş bir seyretmektedir. Turizm olanakları bulunmaktadır ve her yıl binlerce turist ülkeyi ziyaret etmektedir.

SRI LANKA'NIN DIŞ TİCARETİNDE ÜLKE ve ÜRÜNLER (2016)²⁵

İthalatındaki Başlıca Ülkeler:

1. Çin 4,3 milyar \$
2. Hindistan 3,8 milyar \$
3. BAE 1,1 milyar \$
4. Singapur 1,0 milyar \$

İthalatındaki Başlıca Ürünler:

1. Petrol Yağları 1,4 milyar \$
2. Otomobiller, Steysin Vagonlar 634 milyon \$
3. Diğer Örme Mensucat 602 milyon \$
4. Çimento 536 milyon \$
5. Ham Petrol 488 milyon \$

İhracatındaki Başlıca Ülkeler:

1. ABD 2,8 milyar \$
2. İngiltere 1,0 milyar \$
3. Hindistan 753 milyon \$
4. Almanya 510 milyon \$

İhracatındaki Başlıca Ürünler:

1. Çay 1,2 milyar \$
2. Kadın/kız çocuk için örme giyim eşyası 607 milyon \$
3. Sutyen, korse, pantolon askısı 566 milyon \$
4. Kadın/kız çocuk için örme ceket, pantolon 480 milyon \$

²⁵http://www.tim.org.tr/files/downloads/ihracat/Ulke_Masalari/ulke_bilgi_notu/Sri%20Lanka%20Ülke%20Bilgi%20Notu.pdf

5. Kadın/kız çocuk için ceket, pantolon (örülmemiş) 462 milyon \$

Not: Türkiye, Sri Lanka'nın ithalatında(52 milyon \$) 32. ülke, ihracatında(105 milyon \$)17. ülkedir.

SRI LANKA'DA ORDU VE SAVUNMA²⁶

Savunma Bütçesi: 1.5 milyar \$

Askerlik Hizmetine Uygun Kişi Sayısı: 8,755,000

Askeri Personel: 300,700

Aktif Personel: 202,500

Pasif Personel: 98,000

Hava Gücü: toplam uçak mukavemet sayısı 69'dur.

Kara Gücü: 102 tank, 571 zırhlısı bulunmaktadır.

SRI LANKA'DA İSLAMİYET

Tarihi bilgiler ışığında Arapların bu adaya İslamiyet'ten önce geldikleri ancak kalıcı izlerinin is Müslüman olduktan sonra bıraktıkları anlaşılmaktadır. Hint okyanusu sahillerinde ve farklı adalarında ticaret yapmaya başladıkları erken dönemlerden itibaren sıkça uğradıkları yerlerden biride "Serendip" dedikleri Sri Lanka adasıydı. MÖ 250 yılından itibaren Budizm inancına mensup farklı kraliyet aileleri Müslüman Arapların MS 7. ve 8. Yüzyıllardan itibaren adada ticaret yapmalarına müsaade etmiş ve iyi bir şekilde davranmıştır.

Sri Lanka'ya ilk gelen Müslümanların Haşimoğullarına mensup oldukları ve Emevi Halifesi Abdulmelik b. Mervan'ın baskısından kaçarak buraya geldiklerine inanılmaktadır. Beruvela şehrindeki Beyaz Minareli Cami de adada ilk yapılan ibadethaneleridir. Ticarete ehil oldukları için 16. yüzyıla kadar Sri Lanka'da ticaret Müslümanların tekelinde idi. Dini tebliği yoğun bir şekilde diğer insanlara yayma konusunda ise diğer iki inanç sahipleri ile gerginliğe sebebiyet vermemek için sınırlı tuttular. Adanın güneyi Budist Sinhalilerin yurdu, kuzey kısmı ise Hindistandan gelen Tamillerin yurdu idi. Üçüncü toplum ise Müslümanlar idi. Müslümanlar Sinhaliler ve Tamil kadınları ile evlenerek onlardan gelen nesiller yoluyla İslamiyet yayılmıştır.

1505 yılında Portekizlilerin Afrika'nın güneyini dolaşarak gelmesi 8 asır boyunca adadaki huzur ve refah ortamını bozan ilk vakia oldu. Portekizliler Papalığın en sadık emir kulu olarak Endülüs'te akıttığı kanlara doymamış ve nerede bir Müslüman görse zulmü reva görmüştü. Adadaki Müslümanlara Kuzey Afrika'daki Berberilerin bir kolu gibi "Moro" demişlerdir. 1518 yılında adayı

²⁶ https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=sri-lanka

idare etmesi için bir sömürge komutanı tayin ettiler. Deniz ticaretini Müslümanlara yasakladılar. Bu dönemde Tamillerle mecburen yaşamak zorunda kaldılar ve dilleri dahil olmak üzere birçok adetlerini de aldılar²⁷.

1656'da Hollandalılar Kandy Krallığı'nın yardımıyla Portekizlileri adadan atarak yönetimi ele geçirdi. Sömürgeciliğin el değiştirmesiyle birlikte hayatın daha da zorlaştığı adada Kandy Krallığı ekonomik açıdan geriye giderken, paraya dayalı faaliyetlerin yerine tarım hakim olmaya başladı. Hollandalılar Müslümanların içerden veya dışardan gelen tüccarlarla temas kurmalarını ve ticari faaliyette bulunmalarını yasakladılar.

İngilizler Ceylon dedikleri adada 1782 yılında etkinik kurmaya başlamışlar ve 1802 yılında tamamen adanın hakimiyetini ele geçirmişlerdir. 1815 yılında Kandy Krallığı'nın merkezini ele geçiren İngilizler Sri Lanka'yı İngiliz kolonisi halin getirdiler. Çay, kahve, Hindistan cevizi, kauçuk İngilizlerin en önemli ihracat ürünleri oldu. Müslümanlar İngiliz sömürgeciliğinde önceki dönemlere göre nispi bir rahatlamaya kavuşmuşlardır. Portekiz ve Hollandalılar baskıcı politikaları kaldırılarak Müslümanların evlilik, boşanma ve miras gibi özel hukuk alanıyla ilgili problemlerine çözüm getirmek amacıyla kanun çıkarıldı. Sömürgeci devletler ile birlikte Hristiyanlık adaya geldi ve Portekizlilerin adada açtığı Katolik kilisesi üzerinden misyonerlik faaliyetleri hızlandırıldı²⁸. Ada Müslümanları çocuklarını özellikle İngiliz okullarından uzak tutarak misyonerlik tuzağına düşmelerine engel oldular. Muhammed Kasım Saddi Labay gibi şahsiyetler ise İslami eğitime önem verip özellikle 1881-1901 yılları arasında önemli çalışmalar yaptılar²⁹.

19. yüzyılın sonlarına doğru yerli halktan birisi Osmanlı Devleti adına fahri konsolos tayin edilince Hintli Müslümanlar gibi Sri Lankalı Müslümanlarda Osmanlı halifesine bağlılıklarını güçlendirdiler. 1889'da Kolombo'da "Müslümanların Dostu" adlı mecmua ile Hristiyan misyonerlere karşı büyük bir mücadele başlatıldı. Sultan II. Abdülhamit, Osmanlı-Japon ilişkilerini kuvvetlendirmek için gönderdiği Ertuğrul Fırkateyni 1890 Kasım ayında bir Cuma sabahı Seylan'ın başkenti Kolombo'ya ulaşım mürettebat Cuma namazını kılmak için inince nüfusu 300.000 olan Kolombo'da 200.000 kişi gemiyi ziyaret etmiştir. Sultan II. Abdülhamit daha sonra Sir Muhammed Marker'i konsolos ilan etmiştir. 1909-1914 arası Osmanlı Başkonsolosluğunu yapan Marker konsolosluk binasını satıl almış ve adını "İstanbul Binası" olarak değiştirmiştir. 1900'de Seylanlı Müslüman zenginler tarafından "Kolombo Hamidiye Mektebi" açılmıştır.

Bağımsızlık sonrası Müslümanlar dini eğitimlerini sömürge yönetimi öncesinde olduğu gibi camilerin yanındaki küttâp denilen okullarda almaya devam ettiler. 19. Yüzyılda küttâpların çoğu medreseye dönüştürüldü. Bu dönemde derslerin Arapça ve Tamilce verildiği medreselerde eğitim süresi sekiz yıldır ve mezunlarına "Mevlevi" denirdi. İleri seviye medrese eğitimi almak için Hindistan ve Ortadoğu'ya gitmek gerekiyordu. 1936 yılına kadar müderrislerin ücretleri vakıflar tarafından verildi, bu tarihte birlikte devlet desteği alınmaya başlandı. Batı tipi eğitim alınmadığı için mesleki

²⁷ <http://www.diyandetdergi.com/dunya-muslimanlari/item/1737-sri-lanka>

²⁸ <https://islamansiklopedisi.org.tr/sri-lanka>

²⁹ <http://www.diyandetdergi.com/dunya-muslimanlari/item/1737-sri-lanka>

alanlarda ve devlet dairelerinde iş bulmakta zorlanan Müslümanlar 1881 yılında Kolombo Educational Society adıyla cemiyet kurarak bu eğitime de önem vermişlerdi.

İngilizlerin Mısır'dan buraya sürdürdükleri Urâbî Paşa'nın teşvikleriyle 1902'da Kolombo'da "Al-Medresetul Zahira" isminde bir okul açıldı. 1913 yılında Zahira College adıyla yüksek okul statüsü kazanarak bir çok ilde şubelerini açtı. 1900 yılında ülkede devletten mali destek alan 1117 misyoner okulu varken, devlet desteği alan Budist, Hindu ve Müslümanların toplam okul sayısı 211 idi. 1939 yılında Müslüman çocukları için ilk ve ortaöğretim okullarında Arapça din dersleri başlatıldı. 1942'de Seylan Üniversitesi kurulduğunda Müslüman liderlerin talepleri üzerine İslam Medeniyeti ve Arapça bölümleri açıldı³⁰.

Bağımsızlık öncesi Müslümanlara yönelik Sinhali Budistlerin ilk düşmanca tavrının 28 Mayıs 1915 günü Kandy şehrinde Buda'nın doğum günü kutlamaları sırasında Hindistan asıllı Müslümanların camisinin önünden geçerken kutlamaların müzik gösterisine dönüşmesi üzerine başladı. Gerginlik on üç gün sürmüş, çıkan gerginlikler sonrası Budistler tarafından 25 kişi öldürülmüş, 180 yaralı yanında 4000 üzerinde ev ve dükkan, 86 cami yağmalanmış, 250 ev ve 17 cami yakılmıştı.

Bağımsızlık sonrası Sinhaliler ve Tamiller arasında yaşanan gerginlikler ve 1970 sonrası başlayan iç çatışmalar ve 1983-2009 yılına kadarki süreçte Müslümanlar iki gruba da taraf olmamıştır. Müslümanlar üzerine ikinci baskı 1990'lı yıllarda başladı. Müslümanlar Hindu Tamillerden yana tavır almadıkları için hedef haline gelmiş ve Tamillerin ülkenin kuzeyini etnik ve dini farklılıkları temizle sürecinde 70.000-95.000 Müslüman bu bölgeden çıkarılmıştır³¹.

Sri Lanka Müslümanları tarih boyunca bu barışçı tutumu sürdürmüştür. 2009 yılında Sinhalilerin Tamillere karşı muvaffakiyet sağlaması üzerine ülkede hakim kimlik Sinhaliler oldu. Müslümanların barışçıl tutumları ve İslam'ın hızla yayılması, 11 Eylül sürecinin rüzgarı ve Myanmar Budistlerinin Arakan'daki Müslümanlara karşı tutumları Sinhalilerin Budist hegemonyacılığı duygularını daha da kabarttı. Sinhala Echo üyesi bir keşişin " Dünya'ya bakın: Malezya, Endonezya, Pakistan, Afganistan ve diğer ülkeler hep Budist ülkelerdi. Fakat Müslümanlar Budist kültürünü yok ederek ülkeleri ele geçirdiler. Burada da aynı şeyi planladıklarından endişe ediyoruz" sözleri ise Budist milliyetçiliğini yükseldiğinin örneklerindedir³².

SRI LANKA MÜSLÜMANLARININ DURUMU VE KONUMU

Sri Lanka'da Müslümanlar azınlık olmalarına rağmen birçok hakka sahipler. Sri Lanka eğitime önem veren bir ülke, halkın %95'i okuma yazma bilmektedir. Eğitim zorunluluğu ülkedeki bütün kesimler için geçerlidir. Müslümanlar ister medrese ister devlet okulu statüsündeki İslami okullarda olsun bu eğitimi tamamlamak zorundadır. Ülkede 749 İslam okulu, 204 medrese ve bir İslam üniversitesi bulunmaktadır. Müslümanların çoğunluğu Arapça diline de bilmektedir. Sri Lanka'da 3000'e yakın cami ve mescit bulunmaktadır. Ezan okunmasına yönelik bir kısıtlama yoktur, her yerden

³⁰ <https://islamansiklopedisi.org.tr/sri-lanka>

³¹ http://insamer.com/tr/sri-lanka-izlenimleri_365.html

³² <http://www.perspektif.eu/2014/09/01/dini-hosgorusuzlugun-en-acik-rengi-sri-lankada-budistlerin-musulmanlara-saldirilari/>

ezan sesi duyulabilmektedir. Sri Lanka devlet hastaneleri vatandaşlara ücretsiz hizmet vermektedir. Toplu taşıma araçları öğrenci ve yaşlılar için yarı fiyatındadır.

Sri Lanka’da, İslam’ın anayasal statüsü 16 Ağustos 1978’de kabul edilmiştir. Anayasa 9. Maddesi Budizm’in resmi din olarak kabulünü ifade etmektedir. Madde 10 ve 14(1) ise diğer dinlere mensup olanların hukukları teminat altına alınmıştır. Müslümanların evlenme ve boşanmalarına ait düzenlemeler ise 1951’de kabul edilen yasa ile İslam kaidelerinde yapılır. Müslümanlar, davalarını “Muslims’ Personel Law” yani “Müslüman Şahsi Hukuku” çerçevesinde devletin tayin ettiği kadılar tarafından yürütüyor³³.

Müslümanlar günlük yaşantılarına dair uygulamalar ve fetvalar ile ilgilenen “ Cemiyetu’l Ulema” isimli Âlimler Meclisi vardır. Bu yapı tüm cemaat ve ekolleri kapsayan bir kuruluştur. Belli devirlerde yapılan seçimlerle başkan ve yardımcısı değişiyor. Seçimler, kuruma üye ve tüm ulemanın katılımı ile yapılıyor. Ülkede “Müslüman Dini ve Kültürel İlişkiler Bakanlığı” adlı hususi bir bakanlık var. Bakanlık;

1. Cami dahil olmak üzere dini kurumların kayıt altına alınması ve mütevellî heyetlerin atanması,
2. Müslüman Yardım Fonu ve uygulamalı vakıfların idaresi,
3. Kayıtlı camileri, Ahadiya (hafta sonu kursları), Arap Kolejleri, Kuran Medreseleri ve Diğer Dini Kurumları geliştirmek için fon sağlamak,
4. Ramazan ayının başlangıcını ve sonunu ilan etmek ve Ramazan ayında Müslüman ülkelerden gelen hurmaların dağıtılması,
5. Kutlu Doğum etkinliklerini düzenlemek,
6. Hac ibadeti için gerekli gerekli işlemlerin yapılması,
7. Öğretmenler için eğitim programları düzenlemek,
8. Medreseler için müfredat hazırlamak,
9. Yardım kuruluşlarının faaliyetlerinin takibi,
10. Kalaboosana adlı bir ödül töreni düzenlemek ve Müslüman sanatçıya ödül vermek (Kültürel İşler Bakanlığı tarafından düzenlenen ortak bir programdır)
11. Teşvik amacıyla Müslüman yazarların kitaplarını kütüphanelere dağıtılmasını sağlamak,
12. İslam kurumlarının, cami ve yönetim organlarının mütevellî heyetlerini eğitmek için bilinçlendirme programlarının ve çalıştayların yapılması,
13. Kur'an-ı Kerim'in ezberlenmesi üzerine uluslararası yarışmalar için adayların seçilmesi. (Bu yarışmalar her yıl Mısır, İran, Malezya ve Dubai'de yapılıyor)
14. Yurt dışına İslami eğitim almak için giden Müslüman gençlerin takibi,
15. Suudi Arabistan'a seyahat eden Müslümanlar için Müslüman olduğuna dair belgelerin hazırlanması³⁴

Sri Lanka’da Müslümanların siyasette temsil hakları bulunmaktadır. Müslümanların parlamento da kurdukları “Sri Lanka Muslim Congress” partisi vardır. Parlamento da Müslüman

³³ <https://scholarblogs.emory.edu/islamic-family-law/home/research/legal-profiles/sri-lanka-democratic-socialist-republic-of/>

³⁴ <http://muslimaffairs.gov.lk/overview/>

milletvekili sayısı 21'dir ve bunların dört tanesi de bakandır³⁵. Müslümanların meslek sahibi olma veya seçimlere katılmasında her hangi bir engelleyici yasal sıkıntı bulunmamaktadır.

2017'DE YAŞANANLAR

4 Mart'ta başlayan olayların nedeni araştırıldığında, 20 Şubat tarihinde Müslüman bir kişinin kullandığı araç ile Budist olan bir kişinin aracının birbirlerine çarparak kaza yaptığı, kaza sonunda başlayan gerginlikle arbedenin çıktığı, Budist kişinin hastaneye kaldırıldığı ve 3 Mart 2018'de öldüğü bir olayın sebep gösterilerek 4 Mart'ta olayların başladığı ifade edilmektedir³⁶. 3 Mart'ta Kandy şehrindeki Ambahalanda camisinde Budist rahipler, polisler ve Cemiyetu'l Ulama'dan bir heyetle toplantı düzenlenmiş, bu olayın başka bir infiale sebebiyet vermemesini, belirlenecek bir diyetin ödenebileceği ifade edilmiş ve Budistler tarafından başka bir olaya sebebiyet vermeyeceğine dair teminat alınmıştır³⁷.

4 Mart'ta gelindiğinde ise anlaşma sağlanmasına rağmen radikal Budistlerin yönlendirmesi ile şiddet olayları başlamıştır. 12 Mart tarihine kadar süren olaylarda biri Müslüman diğeri Budist iki kişinin öldüğü ifade ediliyor. Polis sözcüsü Ruwan Gunasekara 6 Mart'ta basına verdiği demeçte, bu şiddet olaylarında 445 evin, 24 caminin ve 65 aracın hasar gördüğünü ve 28 kişinin yaralandığını açıklamıştır³⁸. Cumhurbaşkanı Maithripala Sirisena 5 Mart'ta Kandy şehrinde sokağa çıkma yasağı getirdi, lakin olaylar daha büyüyüp diğer eyaletlere de yansınca 6 Mart'ta olağanüstü hal ilan etti.

9 Mart Cuma günü için Cuma namazı esnasında aşırılık yanlısı grupların saldırı düzenlemesi beklenirken camilerin etrafında arttırılan güvenlik önlemleri sayesinde böylesi bir olay yaşanmadı. Öte yandan Müslümanlara destek vermek isteyen bir grup Budist rahipte Cuma günü camileri ziyaret ederek dayanışma mesajı verdi³⁹.

Sri Lanka hükümeti şiddet olayları için zarar tespiti yapmış ve devlet desteğini açıklamıştır. Buna göre zarar gören evler için 50 bin rupi, dükkanlar için 100 bin rupi, camiler içinde 500 bin rupi devlet yardımı olacağı ifade edilmiştir. Müslüman Dini ve Kültürel İlişkiler Bakanlığı'nın yaptığı açıklamaya göre ise bakanlık ayrıca 400.000 rupi yardımda bulunacak⁴⁰. 12 Mart'ta yapılan açıklamaya göre; ölen 3 kişinin ailelerine 100.000'er rupi yardım yapılmış ve ayrıca kabine toplantısı sonrası 400.000 rupinin de ailelere yardım için gönderileceği yetkililerce açıklanmıştır⁴¹.

³⁵ http://insamer.com/tr/sri-lanka-izlenimleri_365.html

³⁶ https://www.bbc.com/tamil/amp/sri-lanka-43400834?__twitter_impression=true

³⁷ http://www.madawalaenews.com/2018/03/blog-post_88.html?m=1

³⁸ https://www.bbc.com/tamil/amp/sri-lanka-43400834?__twitter_impression=true

³⁹ <http://www.dailyceylon.com/152858>

⁴⁰ <https://lankamuslim.org/2018/03/11/வன்முறை-சேதங்களுக்கான->

http://www.colombopage.com/archive_18A/Mar11_1520749675CH.php

⁴¹ http://www.colombopage.com/archive_18A/Mar11_1520749675CH.php